

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2013

PART - III

SANSKRIT — HONOURS

Paper - VII

(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 13 = 26
  - क) कस्तावत् लौकिकसन्निकर्षः ? कतिविधः सः ? केन सन्निकर्षेण कस्य प्रत्यक्षं भवति ? चाक्षुषरासनादिप्रत्यक्षेषु सन्निकर्षाणामुपयोगिता प्रदर्शयताम् । 1 + 2 + 5 + 5 = 13
  - ख) किं नाम सामान्यम् ? किञ्च तस्य लक्षणम् ? का च तत्र प्रतिपदव्यावृत्तिः ? कतिविधं सामान्यम् ? सामान्यं कुत्र कुत्र वर्तते ? सामान्यं कथं स्वीकर्तव्यम् ? सर्वं विशदयताम् । 1 + 2 + 3 + 3 + 2 + 2 = 13
  - ग) कारणलक्षणं प्रतिपदव्यावृत्तिपूर्वकं प्रदर्श्य सोदाहरणं कारणभेदा आलोचनीयाः । 2 + 3 + 8 = 13
  - घ) समवायस्य लक्षणं व्याख्याय संयोगसमवाययोर्भेदः प्रतिपाद्यताम् ।
2. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं किमपि समाधेयम् — 2 × 12 = 24
  - क) अधोलिखितेषु युगल द्वयस्य भेदो निरूपणीयः — 2 × 6 = 12
    - i) सविकल्पकप्रत्यक्षं निर्विकल्पकप्रत्यक्षञ्च ।
    - ii) अनुभवः स्मृतिश्च ।
    - iii) यथार्थानुभवः अयथार्थानुभवश्च ।
    - iv) स्वार्थानुमानं परार्थानुमानञ्च ।
  - ख) निम्नलिखितेषु द्वयोः दीपिकानुगा व्याख्या कार्या — 2 × 6 = 12
    - i) व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानं परामर्शः ।
    - ii) गन्धवती पृथिवी ।
    - iii) तदवति तत्प्रकारकोशुभवो यथार्थः ।
    - iv) रसनाग्राह्यो गुणो रसः ।

- ग) अधोलिखितेषु अनुमानद्वयस्य याथार्थ्यं निरूप्यताम् — 2 × 6 = 12
- i) सर्वम् अनित्यं प्रमेयत्वात् ।
  - ii) मनुष्यो बुद्धिमान् मनुष्यत्वात् ।
  - iii) शब्दो गुणश्चाक्षुषत्वात् ।
  - iv) पर्वतो धूमवान् वह्निमत्त्वात् ।

3. अधस्तनेषु किमपि द्वयं विशद्यताम् प्रदेया — 2 × 5 = 10
- i) वाक्यार्थज्ञानम् ।
  - ii) उपमितिः ।
  - iii) मनः ।
  - iv) तेजः ।

UNIT - II

(Marks : 40)

4. Answer any *one* of the following questions : 12
- a) Write an elaborate note on सत्कार्यवाद ।
  - b) Give brief account of different schools of Buddhist Philosophy.
  - c) Discuss theory of creation as advocated by Nyāya-Vaiśeṣika Philosophy.
5. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 6 = 12
- कणादः, प्रतीत्यसमुत्पादः, जीवन्मुक्तिः, अष्टाङ्गयोगः ।
6. Answer any *eight* of the following questions : 8 × 2 = 16
- i) Who is the writer of भामती ? Name his book on Nyāya Philosophy.
  - ii) What is योग ?
  - iii) According to Yoga Philosophy what are the पञ्चभूमिs of चित्त ?
  - iv) Who wrote सांख्यकारिका ? Who is the author of तत्त्वकौमुदी ?
  - v) How many chapters are there in ब्रह्मसूत्र ? Name them.
  - vi) What is soul according to Cārvāka philosophy ?
  - vii) What is निर्जरा ?
  - viii) With which philosophy is अनेकान्तवाद associated ?
  - ix) Name the four अनुबन्धs.
  - x) How many प्रमाणs are accepted by Vaiśeṣikas ? Name them.

(OLD SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 70)

1. यथेच्छमेकतरस्य उत्तरं प्रदेयम् — 10
- i) द्वन्द्वसमासमधिकृत्य संक्षिप्तो निबन्धो विरच्यताम् ।
ii) सोदाहरणं हेतुकरणयोः प्रभेदः प्रदर्शनीयः ।
2. स्वाभिमतं सूत्रत्रयं दीक्षितानुसारेण व्याख्येयम् — 3 × 5 = 15
- i) तथायुक्तं चानीप्सितम् ।
ii) कृत्यानां कर्त्तरि वा ।
iii) आधारोऽधिकरणम् ।
iv) तत्र तेनेदमिति सरूपे ।
v) अर्धं नपुंसकम् ।
vi) संख्यापूर्वो द्विगुः ।
3. अधस्तनेषु द्वयोः तात्पर्यं स्पष्टीक्रियताम् — 2 × 6 = 12
- i) तमब्रह्मणं किम् ? गङ्गायां घोषः ।
ii) कृति किम् ? तद्धिते मा भूत् । कृतपूर्वी कटम् ।
iii) अत एव ज्ञापकाद् व्यधिकरणपदो बहुव्रीहिः ।
iv) वंशो द्विधा-विद्यया जन्मना च ।
4. अधः पठितेषु त्रयाणां व्याकरणसम्मता व्याख्या प्रदेया — 3 × 5 = 15
- i) उपसर्जनम् ।
ii) योगविभागः ।
iii) एकशेषः ।
iv) कर्मप्रवचनीयः ।
v) प्रतिपदविधाना षष्ठी ।
vi) नित्यसमासः ।
5. अधोलिखितेषु त्रयाणां रेखाङ्कितानां सूत्रोल्लेखपुरःसरं विभक्तिनिरूपणं कर्त्तव्यम् — 3 × 2 = 6
- i) क्रोशमनुवाकोऽधीतः ।
ii) केशेषु चमरीं हन्ति ।
iii) प्रासादात् प्रेक्षते ।
iv) वाताय कपिला विद्युत् ।
v) जाऽयाद् वद्धः ।
vi) मासमास्ते ।

अधोनिर्दिष्टेषु चतुर्णां सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिः प्रदर्शनीया —

4 × 3 = 12

- i) वीणापाणिः
- ii) मुष्टीमुष्टि
- iii) राजपुरुषः
- iv) घनश्यामः
- v) अग्नीषोमौ
- vi) अहिनकुलम्
- vii) काकपेया
- viii) नक्तन्दिवम् ।

UNIT - II

(Marks : 30)

7. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- a) Write an informative note on Epic Sanskrit.
  - b) Show the close similarities between Vedic Sanskrit and Āvestā.
  - c) What is Phonetic law ? Explain Grimm's Law with examples.
  - d) Give an elaborate note on the origin of writing in India.
8. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 5 = 10
- a) Accent
  - b) Ablant
  - c) Epenthesis
  - d) Collitz's Law
  - e) Assimilation.